

SPARBANKERNAS
RIKSFÖRBUND

Näringsdepartementet

N2017/00222/HL

n.registrator@regeringskansliet.se

n.remisser.hl@regeringskansliet.se

REMISSYTTRANDE

- "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd (SOU 2017:1)"

Sparbankernas Riksförbund, nedan benämnt "Förbundet", har beretts tillfälle att avge yttrande över slutbetänkandet "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd", SOU 2016:76, nedan benämnt "Betänkandet" eller "Förslaget". Yttrandet är begränsat till att främst kommentera Förslaget i de delar det berör Sveriges sparbanker och/eller förhållandena i de områden där sparbankerna är verksamma.

Sammanfattning

Förbundet välkomnar utredningen i sig och anser att den lägger flera förslag som kan bidra till en sammanhållen politik för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder och att den därför är ett steg i rätt riktning för att främja förnyelse och utveckling i Sveriges landsbygder. Samtidigt anser dock Förbundet att utredningen i stor omfattning generaliserar och uppvisar en bild av såväl Sveriges sparbanker som om de områden där sparbankerna är verksamma som Förbundet inte känner igen sig i.

Förbundet anser att det samarbete som bedrivs mellan sparbankerna och Almi Företagpartners, Saminvest AB och Vinnova är viktigt och att detta fungerar bra.

Samtidigt vill Förbundet betona vikten av att inte se Förslaget som en isolerad företeelse. Det är av mycket stor vikt att sätta Förslaget i sitt rätta sammanhang och konstatera att det på senare tid har lagts flera förslag som i betydande avseenden rejält motverkar de effekter som Förslaget strävar efter att uppnå. Förbundet avser här den mycket stora, komplicerade och kostsamma regelproduktion som slår oproportionellt hårt mot små företag, däribland Sveriges sparbanker. Det är därför mycket angeläget att kommande regelprojekt beaktar dessa omständigheter.

Med anledning av vad som anförts i förra stycket vill Förbundet även betona vikten av proportionalitet. Ett stort antal av de nya regler som skapas slår oproportionellt hårt mot mindre banker, inte minst mot Sveriges sparbanker. I detta yttrande understryks i flera fall den viktiga funktion som sparbankerna har och det lämpliga i att använda, utveckla och förbättra villkoren för den redan befintliga sparbanksstrukturen för att uppnå bland annat de syften som utredningen säger sig vilja nå. Det därför mycket viktigt att utformningen av regler sker med beaktande av den proportionalitet som ska gälla vid tillämpningen av regeln. Det är därför av mycket stor betydelse att förarbetena till regeln tydligt och utförligt beskriver hur regeln är tänkt att tillämpas, inte minst vad gäller proportionalitetsaspekterna.

Inledning

Utredningens uppgift har varit att lämna förslag till en sammanhållen politik för långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder. I detta arbete har utredningen utgått från tre övergripande perspektiv:

- likvärdiga förutsättningar för medborgarna att arbeta, bo och leva i landsbygderna,
- öka landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning på ett långsiktigt hållbart sätt, och
- öka landsbygdernas möjligheter att bidra till en positiv utveckling av samhällsekonomin.

Utredningen har också formulerat ett övergripande mål för landsbygdernas utveckling i ett trettioårsperspektiv:

- en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd.

Utgångspunkten för utredningens näringspolitiska förslag sägs vara att det finns betydelsefulla produktionsvärden i landsbygderna som det är viktigt att tillvarata.

I utredningens analyser sägs ha framgått att den ökande globaliseringen och specialiseringen ställer stora krav på näringslivets förmåga till förnyelse. Företagen måste kunna samspela med aktörer lokalt, nationellt och globalt. Aktörer som kan bidra med kunnsande och pengar till produkt- och tjänsteutveckling. I synnerhet för solo- och småföretagare i glesa strukturer är det avgörande hur man utvecklar sina samarbeten på distans. Därmed blir utredningens förslag om goda digitala och fysiska kommunikationsmöjligheter viktiga. Detsamma gäller en god tillgång till efterfrågad arbetskraft.

Målet för detta område bör enligt utredningen därför vara att landsbygdernas förutsättningar tas till vara för att skapa ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse.

Sparbankerna och dess betydelse för Sverige

Förbundet är ett branschförbund för 59 sparbanker och bankaktiebolag (med sparbanksbakgrund) samt 13 sparbanksstiftelser. Förbundets medlemmar har en affärsvolym om drygt 1.011 miljarder kronor och cirka 3.400 anställda. Sparbankerna har cirka 2 miljoner kunder som företrädesvis bor och är verksamma utanför städerna. Sparbankerna är marknadsledande på flera små och medelstora orter i Sverige och har därigenom en mycket viktig funktion att fylla i de geografiska områden där de är verksamma.

En sparbank kan sägas leva i symbios med lokalsamhället. Är orten livskraftig går det oftast bra för den lokala sparbanken, vilket innebär att det finns ett egenintresse att värna om den ort/område i vilken sparbanken verkar. Den lokala närvaron är nyckeln till sparbanksidén och sparbanken och dess anställda delar i stor utsträckning sina kunders vardag. Dessutom är varje sparbank självständig och kan därför fatta sina beslut lokalt. Det gör att till exempel ett kreditbeslut kan hanteras på annat sätt än hos banker där beslut ska fattas vid bankens huvudkontor i Stockholm eller Köpenhamn.

SPARBANKERNAS RIKSFÖRBUND

Sveriges sparbanker är i många avseenden annorlunda banker. Oavsett associationsform, sparbank eller bankaktiebolag (med sparbanksbakgrund), delar sparbankerna en värdegrund som bygger på samhällsengagemang.

En sparbank delar ut en del av sitt resultat till ändamål som kommer orten till nytta. Det kan handla om satsningar på idrott, kultur och samhällsutveckling, men också om satsningar på näringslivet. Många av satsningarna vänder sig till de barn och ungdomar som är lokalsamhällets framtid och som så småningom ska fortsätta utvecklingen av ortens näringsliv, kulturliv och idrottsrörelser.

Under 2015 delades det ut drygt 330 miljoner kronor av sparbankernas samlade resultat till samhällsnyttiga ändamål. Sparbankerna bidrar härigenom till lokalsamhällets utveckling och kan i viss utsträckning sägas fungera som lokala utvecklingsmotorer - ofta i samverkan med lokala företag, organisationer, myndigheter och lokalpolitiker. Detta bidrar i sin tur inte sällan till förändring, utveckling och tillväxt i hela landet.

Som framgått ovan verkar sparbankerna ofta på mindre orter, inte sällan i områden som brukar benämnas just lands- och glesbygd. Detta är orter där andra banker av affärsmässiga skäl ofta valt att inte ha någon fysisk etablering. Sparbankernas närvaro är därför i många avseenden av mycket stor, eller till och med ibland av direkt avgörande, betydelse för dessa orter/områden. Även om en stor del av kunders bankaffärer numera genomförs via digitala kanaler har dock det lokala bankkontoret alltså en viktig funktion att fylla. Detta gäller inte minst för företagskunderna.

Sparbankernas rättsliga ställning

Sparbank är en egen associationsform som inte har någon ägare. I stället finns ett antal huvudmän som bl.a. utses av kommun och landsting inom sparbankens verksamhetsområde och som har till uppgift att tillvarata insättarnas intressen.

En sparbank har inte samma möjlighet att kapitalanskaffa som de flesta andra associationsformer har. Sparbankens vinst är det enda "instrument" som kan kapitalisera banken. En välkapitaliserad bank är vidare en förutsättning för en trygg framtid och en nödvändighet inte minst med tanke på de allt högre kraven beträffande bl.a. kapitaltäckning och erläggande av resolutionsavgifter.

Den alltjämt ökande krav- och regelbördan försvårar för sparbankerna att generera skäliga vinster. Detta får i sin tur få en hämmande effekt på bl.a. bankens kreditgivning och därigenom en hämmande effekt på ortens utveckling, tillväxt och välgång.

Tillgång till finansiellt kapital och andra banktjänster

I Förslaget konstateras att det finns behov av ytterligare finansiellt kapital i framför allt de glesa och mycket glesa landsbygdsområdena. Utredningen lägger därför förslag som ska förstärka Almi Företagpartners, Saminvest AB:s och Vinnovas uppdrag att verka för näringslivsutveckling i dessa landsbygder.

I Betänkandet fastslås att förmågan till förnyelse stärks av att viktiga kontakter knyts mellan forskning, annan expertis, rådgivare och producenter i ett tidigt skede av en innovation. Därför föreslår utredningen bland annat en utvidgning av befintliga åtgärder med bland annat stöd till innovationsgrupper inom ramen för landsbygdsprogrammet eftersom det sägs vara viktigt att dessa stöd når fler företag och branscher i landsbygderna.

Utredningen konstaterar även att den kommersiella servicen i landsbygderna tenderar att försämrats. Bland annat minskar tillgängligheten till betaltjänster och kontanthantering.

I utredningen föreslås att Almi Företagspartner AB:s uppdrag om marknadskompletterande finansiering och rådgivning ska kompletteras med ett ytterligare fokus som riktas mot företag i de glesa och mycket glesa landsbygdskommunerna. I synnerhet ska de platsbundna näringarna och till dem relaterad näringsverksamhet uppmärksammas.

Vidare föreslås att det nationella utvecklingsbolaget Saminvest AB ska ges, genom instruktion i ägaranvisningarna, ett tydligare samhällsuppdrag att säkerställa att investeringar sker bland målgrupper, branscher och i geografiska områden där behovet av marknadskompletterande finansiering är som störst. Saminvest ska ta till vara erfarenheter från Inlandsinnovation och säkerställa investeringar i Sveriges sju nordligaste län. Representanterna i Saminvest styrelse ska utöver förvaltningskunskaper även ha kunskaper om näringslivsutveckling i såväl glesa som täta strukturer.

Slutligen föreslås i detta sammanhang att Saminvest ska ges i uppdrag att investera i företag för tillväxt och förnyelse av ekosystemtjänstproducerande verksamhet i syfte att främja en snabbare omställning till en fossilfri och biobaserad samhällsekonomi. Saminvest bör i detta uppdrag samverka med insatser inom EU:s struktur- och investeringsfonder, särskilt vad gäller investeringar i små och medelstora företag. Saminvests investeringar i tidiga skeden ska inte begränsas till innovativa miljöer.

Förbundet delar utredningens mening att tillgången till finansiellt kapital är ytterst viktig och säkerligen ytterligare kan förbättras för att förnyelse, utveckling och omställning ska ske.

Utredningen konstaterar att de flesta innovationer finansieras huvudsakligen av eget kapital och av banker och att banker är den vanligaste och viktigaste externa finansieringsformen för små företag. Samtidigt har undersökningar visat att företagarna i landsbygder anser det vara svårt att få extern finansiering. För det fall ökade statliga insatser tillsätts bör dessa inriktas på tillgång till riskkapital eller motsvarande.

Detta överensstämmer inte helt med den bild som Förbundet har av finansiering på landsbygden. Som redan nämnts bedriver många av Sveriges sparbanker verksamhet i just det som kallas landsbygd varför Förbundet har god insyn i de faktiska förhållandena. Förbundet hävdar att det i vart fall i de områden där sparbankerna bedriver verksamhet inte finns några problem att erhålla finansiering, vare sig till bostäder eller till företagsrelaterade angelägenheter. I stället torde det vara de höga produktionskostnaderna som föranleder betydande problem.

Antalet bankkontor i Sverige har minskat med 40 procent över de senaste 20 åren och det är främst landsbygder och småorter som har förlorat bankkontor. Som redan tidigare har anförts är sparbankerna av många olika anledningar synnerligen viktiga för de orter där de är verksamma, såväl för orten själv som för dess innevånare och företag. Samtidigt finns ofta sparbanker representerade i glesbygd där andra banker valt att inte vara etablerade. Eftersom forskning visar att företags geografiska närhet till banker är av stor betydelse för nyföretagande torde sparbankernas betydelse för landsbygder därför inte kunna överskattas. Detta inte minst då, som utredningen även konstaterar, det är centralt med personliga relationer mellan bank och företagare för att högkvalitativa bedömningar av entreprenören ska kunna göras. Ut-

redningen fastslår även att det främst är unga företagare som missgynnas då kreditprövningar görs på distans.

En stor del av de förslag som utredningen lägger förutsätter tillgång till banker och de tjänster bankerna erbjuder. I detta avseende spelar Sveriges sparbanker idag en mycket viktig roll eftersom flera sparbanker bedriver verksamhet i just Sveriges landsbygder där andra banker ofta valt att inte vara representerade. Av denna anledning finns det mycket goda skäl för att i allehanda regelförslag inte försvåra för sparbankerna att bedriva en fortsatt sund och samhällsnyttig verksamhet. Många regelförslag, inte minst det nu tillbakadragna förslaget om skatt på finansiell verksamhet, pekar dock tyvärr i motsatt riktning.

Genom att inte försvåra för Sveriges sparbanker att driva verksamhet torde dessa kunna få en än viktigare funktion att fylla för att främja den inriktning och utformning av en sammanhållen politik för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder som utredningen anger sig ha som mål. Eftersom sparbanker sedan lång tid tillbaka redan finns etablerade i de områden som utredningen fokuserar på, anser Förbundet att det är oklokt att inte i största möjliga utsträckning utnyttja de möjligheter som sparbankernas lokala närvaro ger genom inte minst etablerade relationer och lokalkännedom.

Förbättrade krediter för byggande av bostäder i landsbygderna

I utredningen föreslås att regeringen ska utreda om långivning till boende i landsbygderna underlättas genom införandet av särskilda landsbygdslån för byggande av egna hem, hyresrätter, ägarlägenheter, kooperativa hyresrätter och bostadsrätter i landsbygderna.

Förbundet avstyrker förslaget om särskilda landsbygdslån. I stället anser Förbundet att lämpliga åtgärder bör vidtas för att uppmuntra till användning av det befintliga systemet med kreditgarantier.

Tillgängligheten till betaltjänster och viss kontanthantering

I utredningen antas att tillgängligheten till betaltjänster och viss kontanthantering minskar när bankerna avvecklar sina kontanttjänster. På sidan 149 i Betänkandet anges anledningar till dessa minskningar och de konsekvenser minskningarna kan antas få.

Även i detta avseende vill Förbundet understryka den betydelse sparbankerna har för de orter de är verksamma och konsekvenserna av att den samlade krav- och regelbördan är oproportionellt stor för små banker vilket försvårar bankens villkor att överleva.

Lagreglering av kreditinstitutens ansvar för betaltjänster och kontanthantering

Utredningen anser att det är marknadens ansvar, genom banker och andra kreditinstitut, att nu och framöver förse medborgarna med betaltjänster, inklusive möjligheter att ta ut och sätta in kontanter och att detta ansvar ska regleras i lag. Utredningen anser vidare att företag och föreningar, i motsats till Betaltjänstutredningen, ska omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner som kontanthantering.

Det är de olika länsstyrelserna som ansvarar för att bevaka och följa upp det lokala och regionala behovet vad gäller grundläggande betaltjänster. Post- och telestyrelsen (PTS) arbetar med att stötta Länsstyrelserna i detta arbete.

PTS har ett regeringsuppdrag att främja länsstyrelserna i arbetet med att utforma och genomföra regionala stöd- och utvecklingsinsatser för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster på de orter och den landsbygd där behovet inte tillgodoses av marknaden.

Arbetet ska genomföras i samverkan med bland andra Länsstyrelsen Dalarna, Tillväxtverket och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser.

På de orter och den landsbygd där marknaden inte tillgodoser behovet av grundläggande betaltjänster finns det möjlighet för staten att gå in med stödjande insatser eller ekonomiska bidrag. Behovet av insatser bedöms av länsstyrelserna. PTS har i uppdrag att stödja länens arbete med grundläggande betaltjänster.

SPARBANKERNAS
RIKSFÖRBUND

Förbundet anser att marknaden, genom exempelvis Sveriges banker, själva måste få avgöra hur, och i vilken omfattning, man väljer att hantera kontanter. Förbundet avstyrker därför en lagreglering av kreditinstitutens ansvar för kontanthantering. I stället borde det befintliga systemet med möjlighet till stöd från länsstyrelserna/PTS ses över och kunna utvecklas till att även omfatta stöd för en ort att behålla nödvändiga betaltjänster, inklusive hantering av kontanter.

För närvarande hanterar drygt 180 sparbankskontor kontanter över disk. Resterande sparbankskontor, cirka 40 stycken, tillhandahåller kontanter via automater.

Stockholm den 22 mars 2017

SPARBANKERNAS RIKSFÖRBUND

Ewa Andersen
Verkställande direktör

Lars Westin
Chefsjurist